

KONFEKCIJA PAULIN

LJUBLJANA
SELENBURGOVA ULICA 1

nudi največjo izbiro damskih plaščev, kostumov in oblek
Aktivnim učiteljicam tudi na ugodno obročno plačilo

Iz tega razloga in na osnovi §§ 12. in 13. zakona o poslovnem redu in državnem svetu in upravnih sodiščih, je slošna seja državnega sveta sprejela sledeči

sklep

o razumevanju § 84. zakona o narodnih šolah spremenjenega s § 30. finančnega zakona za 1933./34. leto:

»Učiteljica, omožena z neučiteljem, ki ne živi s svojim možem v istem kraju, ima pravico, po § 84. zakona o narodnih šolah, spremenjenem s prvo točko § 30. finančnega zakona za 1933./34., na stanovanje odnosno stanarino.«

Ta sklep je obvezen za oddelke državnega sveta po čl. 4. zakona o državnem svetu in upravnem sodišču.

Uvede naj se v knjigo sklepov splošnih sej državnega sveta.

Iz splošne seje državnega sveta z dne 21. decembra 1938., števil. 32.605/38.

Predsednik državnega sveta:

dr. Stevan Sagadin s. r.

Glavni tajnik:

Bogdan Maistorović s. r.

TOLMAČENJE RAZSODBE

Iz razsodbe državnega sveta sledi, da imajo učiteljice, poročene z neučitelji, ki s svojimi možmi ne živijo skupno, pravico na stanovanje oziroma na stanarino. Razsodba govori zgolj o stanarini, ne omenja pa nikjer kuriva. Ze iz same ugotovitve pravice na stanovanje oziroma na stanarino pa logično rezultira tudi pravica na kurivo. S priznanjem pravice do stanovanja oziroma stanarine je zato državni svet priznal poročenim a od svojih mož ločenim učiteljicam, ki službujejo na vaseh, tudi kurivo.

Stanarina in kurivo pripadata po razsodbi drž. sveta od dneva, ko je stopila določba § 30. fin. zakona za leto 1933./34. v veljavo, t. j. od 1. aprila 1933.

NAVODILA

za vlaganje prošnje za izplačilo stanarine in kuriva.

Zaostanke na stanarini in kurivu so dolžne izplačati:

a) do 31. marca 1937. šolske občine, na katere naj prizadete učiteljice za to dobo naslovo prošnje,

b) od 1. aprila 1937. dalje pa banska uprava, ker je bilo s tem dnem na osnovi določbe § 41. fin. zakona za leto 1936./37. prenešeno vzdrževanje narodnih šol z upravnih oziroma šolskih občin na banske uprave.

Sole v mestnih občinah (Ljubljana, Ptuj) pa se vzdržujejo tudi od 1. aprila 1937. dalje iz sredstev mestnega proračuna, zato naj prizadete učiteljice v teh mestih vlagajo tudi za to dobo prošnje na predsedstvo občine.

Vsako prošnjo je podpreti z uradno izjavo, ki potrjuje, da učiteljica ne živi z možem v istem kraju. To potrdilo mora točno vsebovati datum, od katerega zakonca ločeno živita.

Taka potrdila izdaja v mestih predstojništvo policijske uprave, ki ji služi za osnovo odjave oziroma prijave o bivanju, na deželi pa uprava občine. Za to potrdilo je treba zaprositi s pismeno vlogo, kolkovano z 10 din, kolek za 20 din pa je priložiti za rešitev.

Približen tekst prošnje za izplačilo stanarine:

Predmet: N. N., učiteljica v

Srez; izplačilo stanarine in kuriva.

Takse prosto po § 97. UZ

Krajevnemu šolskemu odboru v

(Kraljevski banski upravi v Ljubljani)

Podpisana N. N., učiteljica v
srez, živim od 193.. ločeno od

svojega moža neučitelja. V zvezi s §§ 23., 29. in 84. zakona o narodnih šolah in § 30. fin. zakona za leto 1933./34., prosim na osnovi rešitve obče seje državnega sveta z dne 21. decembra 1938., števil. 32.605/38 (»Službene novice« kraljevine Jugoslavije, števil. 109/XXXV. z dne 16. maja 1939., str. 586), da mi blagovoli naslov od 193.. dalje izplačati stanarino in kurivo, do česar imam za čas ločene življenja od moža pravico po zakonu.

Svoji prošnji prilagam potrdilo občinske uprave v (uprave policije v), iz katerega je razvidno, da živim od 193.. ločeno od moža.

V dne 193..

Priloga: Potrdilo občinske N. N.,
uprave (uprave policije v učiteljica
števil. z dne 193..

Te vloge so po § 97. uradniškega zakona proste vsake takse.

Letna skupščina Učiteljske samopomoči v Ljubljani

(4. junija 1939. v Ljubljani.)

I. Statistika združnikov.

Leto 1938. je pričela zadruga z 2614 združnikov, med letom je vstopilo 72 združnikov, skupaj 2687 združnikov. V l. 1938. je umrlo 35, izstopilo 5 in izključenih je bilo 7 združnikov; odpadek 47 združnikov. Zadruga je štela 31. dec. 1938. — 2640 združnikov. Prirastek znaša 26 združnikov.

Povprečna umrljivost je v letih 1932., 1933. in 1934. znašala 1 %. V zadnjih letih (1935. do 1938.) se je ta dvignila na 1,33 % (v letu 1937. celo na 1,57 %). Večji odstotek umrljivosti je pripisovati večjemu porastu združnikov, nekaj pa slučaju in drugim vzrokom.

II. Zadrugno poslovanje.

Zadrugno poslovanje v letu 1938. je bilo zadovoljivo. Zaključni račun nam kaže, da je bil za posmrtnine izplačan znesek din 457.200.—, 88 združnikov je prejelo brezobrestnih posojil za din 202.600.—, vseh članov plačil je bilo oproščenih 12 združnikov (3 več kot v l. 1937.). V l. 1938. oproščeni novi združniki so: Črno Marija, Jarenina; Hiti Matija, Dob, in Šmajdek Ivan, Ljubljana; umrli od teh ni nobeden. Stanje od 31. dec. 1938.: podporni sklad din 180.064/75, starostni podporni sklad din 46.144/44.

Učit. samopomoč je v preteklem letu praznovala 40 letni jubilej svojega človekoljubnega dela. Prav iz tega vzroka je laska letna skupščina v Mariboru določila, da naj se v ta spomin daruje nekaj našim socialnim ustanovam, to je Učit. domu v Ljubljani in v Mariboru. Zadruga uprava je po naročilu upravnega odbora US nakazala vsakemu domu po din 2500.—. Ob tej priliki so se spomnili naše zadruge in njenega plodonosnega dela »Učit. tovariš« ter dnevnika »Jutro« in »Slovenski Narod«.

Zadruga uprava je že v prejšnjem letu zaprosila Mestni pogrebni zavod v Ljubljani za primeren popust pri pogrebnih računih. V l. 1938. smo sklenili s tem zavodom pogodbo za 10 % popust za vse združnike v Ljubljani in bližnji okolici. Za prevoze iz podeželja ali v inozemstvo bo izdajal ta zavod še posebej — večje — popuste. Nato smo priobčili v »Učit. tovarišu« od 22. dec. 1938. celotni dogovor, odtise tega pa razposlali s položnicami vsem članom v zgoraj navedenem okolišju.

Položnice smo razposlali vsak mesec vsem združnikom. Prav tako smo vsak mesec sporočili s kratko notico v Učit. tovarišu imena vseh umrlih združnikov; za vsako četrtletje smo še posebej poslali vsem združnikom tiskane lističe z imeni umrlih članov. V bodoče bomo prilagali vsak mesec položnicam tiskane listke z označbo zneska za nakazilo.

V letu 1938. se je v februarju vršila redna zakonita revizija zadrugnega poslovanja po revizorju Zveze slov. zadrug v Ljubljani. Revizijsko poročilo je bilo prečitano že na lan-

ski letni skupščini v Mariboru. Ta skupščina je na mesto odstopivšega člana upravnega odbora tov. Josipa Kobala imenovala novega člana tov. Vojteha Debeljaka.

Dravska finančna direkcija v Ljubljani nam je 25. maja 1938., št. 3133-III, sporočila, da je zadruga US oproščena od plačevanja družbenega davka za leto 1938. Upravni odbor je imel 11 rednih sej — od teh 1 skupno z nadzornim odborom — in 1 izredno sejo, 10. aprila 1938. letno skupščino v Mariboru. Nadzorni odbor je pregledal zadrugno poslovanje dvakrat, in sicer 5. marca in 18. decembra 1938. Odsek za spremembo pravil je imel 1 sejo, odsek za prilagoditev zadrugnih pravil novemu zakonu o gospodarskih združgah pa 2 seji. Ta zadnji je v septembru in oktobru 1938. pregledal in preosnoval naša zadruga pravila, treba je bilo sklicati izredno skupščino, kakor je določila letna skupščina v Mariboru. Preden je prišlo do tega, je zajelo US in druge človekoljubne ustanove novo razburjenje in nova skrb, o čemer razpravljamo v kratkih obrobah v nastopnem poglavju, podrobneje o vsem tem bo pa na letni skupščini dne 4. junija 1939. poročal tov. Ivan Kocijančič.

Pravilnik o človekoljubnih ustanovah.

Lepi uspehi v stanovsko človekoljubnih ustanovah so napotili nekaj temnih elementov, da so ustanovili več ustanov z navidežno človekoljubnimi nameni. Ustanovitelji so s svojimi pomagači hoteli imeti — in največkrat tudi dobili — lepe dobičke na račun zapeljanih članov. Take ustanove niso uspevale, druga za drugo so prenehale z velikimi nerednostmi in primanjkljaji. — Polom je zasedel v naših krajih celo na trgovskem sistemu zgrajeno in z matematično rezervo opremljeno zavarovalnico Feniks v Ljubljani. — Profesionalne zavarovalnice ne simpatizirajo s človekoljubnimi ustanovami, ki izplačujejo svojim članom posmrtnine, pogrebne, dote in druge denarne podpore. — K vsem tem vzrokom se je pridružila še želja nekaterih krogov, da naj se vse človekoljubne ustanove preosnujejo v trgovska podjetja, njih imetje pa centralizira.

Po vsem tem in še po drugih nam zemljano nepojmljivih potih je prišlo do »pravilnika o človekoljubnih ustanovah«. Ta pravilnik je izdalo trgovsko ministrstvo 6. decembra 1938. Res je, da je prav to ministrstvo pooblastilo ministrski svet že v februarju 1937. z naredbom, da naj predpiše pravilnik za zavarovalna podjetja in človekoljubne ustanove. Izdani pravilnik ni prav nič razlikoval dobičkanosnih podjetij od človekoljubnih ustanov, čeprav omenja to razliko jasno in določno že navedena ministrska uredba.

Ko je bil ta pravilnik še v »osnutku« — v prvi polovici novembra 1938. — je pričela prav US smotreno skupno akcijo vseh prizadetih človekoljubnih ustanov. Posveti so bili v ožjih krogih, na odborovih sejah, tov. Iv. Kocijančič je sklical za 27. novembra 1938. v

Ljubljano sestanek zastopnikov važnejših človekoljubnih ustanov iz Ljubljane. Na sestanku so zastopniki sestavili ožji akcijski odbor, ki naj prepreči, da bi se pravilnik uveljavil in pričel izvajati.

Akcijki odbor je priredil v januarju 1939. en manjši sestanek za učitelje — člane US — v Mariboru, po eno javno zborovanje v Ljubljani, Celju in Mariboru. Na teh zborovanjih so odposlanci iz akcijskega odbora prikazali navzočim nevarnosti, katere jim groze po »pravilniku«, če se bo tako izvajal kakor je bil objavljen. Akcijki odbor je izdal »spomenico« v slovenskem in srbohrvaškem jeziku. Dnevno časopisje (Jutro, Slov. Narod, Slovenec, Večernik, Maribor, Zvezica in drugi), strokovni in stanovski listi so pisali o »ataki« na človekoljubno delo. Posebna deputacija je obiskala predstavnike oblasti in odličnejše osebnosti (gg. bana, knezoškofa, župana mesta Ljubljane, senatorje, narodne poslance itd.). Pismeno je obvestil akcijski odbor — največ po učiteljskih in grafičnih organizacijah — predstavnike takih ustanov po drugih banovinah in jih pozival na skupno delo proti pravilniku.

Ko je bila na ta način obveščena skoro vsa Jugoslavija, se je napotila v februarju 1939. v Beograd deputacija 37 zastopnikov raznih človekoljubnih ustanov. Ta je bila sprejeta od 4 ministrov, več ministrskih načelnikov, narodnih poslancev. Od ministra za trgovino in industrijo je deputacija dobila zagotovilo, da se predpisani pravilnik ne bo izvajal, za stanovske človekoljubne ustanove bo to ministrstvo sestavilo s sodelovanjem zastopnikov iz raznih takih ustanov nov pravilnik.

Manjša deputacija 5 oseb je bila v Beogradu v mesecu marcu 1939. Ta je z zastopniki ministrstva (načelnik in referent) rešila na treh konferencah vsaj osnovo za nov pravilnik. Akcijki odbor je v začetku maja 1939. izdal in odposlal po bankski upravi dravske banovine obširen referat trgovinskemu ministrstvu, kjer ponovno in temeljito pojasnjuje naše stališče in upravičene zahteve.

Akcijki odbor je storil svojo dolžnost! Čakamo, da tudi višja oblast pokaže dobro voljo in nam da pravilnik, ki bo ustrezal našim zahtevam in potrebam. Stanovsko-človekoljubne ustanove ničesar ne zahtevajo od države, člani teh ustanov so z dosedanjim poslovanjem in njihovimi odbori zadovoljni. Zato upravičeno pričakujemo, da se nam svoboda ne bo kratila za upravljanje naše zasebne imovine.

IV. Zadruga pravila.

Zakon o gospodarskih združgah iz leta 1937. predpisuje, da se morajo vse zadruge prilagoditi predpisom tega zakona najkasneje v 2 letih. Ta zahteva je bila podaljšana še za 1 leto. Nove zahteve pa stavi človekoljubnim ustanovam ministrstvo za trgovino in industrijo. Novi pravilnik bo uveljavljen za one stanovske človekoljubne ustanove, katerih člani določajo na letnih skupščinah višino članskega prispevka in zneske za posmrtnine. Večina teh ustanov ima že urejena na ta način svoja pravila. Žal, da Učit. samopomoč ni med njimi!

Na letošnji skupščini Vam bo predložen osnutek za nova pravila. V bodoče naj bi imela naša zadruga pravila, ki obsegajo vse bistvene zahteve zakona o gospodarskih združgah in poslovniki, ki ureja podrobno članska plačila, posmrtnine, brezobrestna posojila itd. S to delitvijo sedanjih pravil v dva dela ustrezemo zahtevi trgovinskega ministrstva, da člani US lahko vsako leto dejansko določajo o svojih obveznostih in pravicah. Poslovnik popravljaj, spreminja ali menja lahko vsaka članska skupščina, v tem ko je sprememba pravil že zdaj vezana na daljši čas, še bolj bo v bodoče, ko bo poleg sklepa

Albert Širok:

Obisk pri Vladu Klemenčiču

Nebo se je hudo kremžilo. Pa sem se kljub temu odločil: ne, na Štajersko le ne bom jemal dežnika s seboj! Pohitel sem na postajo, preril sem se skozi sobotno gnečo na peron, stikal sem po natrpanih vagonih za prostoročkom. Ko sem se končno stisnil v kupé, se je vlak že zganil.

Moški so molčali, ženske so govorile. Može so gledali skozi okno, ženske so kadile, ugibale o politiki, o vojni. »Bo ali je ne bo? Sovražnikov se ne bojimo, ali Bog nas varuj prijateljev!«

Vlak je drvel naprej. Umazana Sava je izginila za hip, pa se je spet prikazala in nas zvesto spremljala na poti. Zdaj zdaj je zavil vlak v sotesko, pogljal se je divje med skale in zaseke, da je s truščem preglušil vsak pogovor. V kupeju je bilo temno, tudi ko se je vlak izvil iz skalovja, je bilo mračno. Nebo je grozilo, po oknu so trkljale redke, debele kaplje.

V Pragerskem sem prestopil. Čisto druga družba: preprosti ljudje, veseli obrazi. Sprejeli so prepevali vojaški veseli pesmi. Družba. Priekovi si je pripovedovala svoje anekdote v značilnem narečju. Vseposvods smeh. Še nebo se je nekje pri Ptujju zjasnilo. Visoko žito v prelepi dolini je veselo vzvalovilo v zlatu večernega sonca.

Široka dolina se je počasi ožala. Vinske gorice, ki so jo obdajale, so prihajale bliže in bliže. In ko so bile že čisto blizu, sem bil na cilju. Velika Nedelja.

Klemenčič me je čakal na postaji, njegove velike naočnike sem videl že od daleč. »Torej si le prišel!« mi je stiskal roko. Napotila sva se navkreber. Na griču tri velike stavbe: šola, cerkev, samostan, še dve, tri nižje hiše poleg njih — in nič več. Vse drugo naselje je razpršeno po vinskih goricah, ki kot veliki vali valovijo proti severu.

»Tamle zadaj nekje je pa moj vinograd!« je pokazal ponosno, da se mu je obraz kar razlezel v vesel nasmeh. Kako da sem prišel do njega? je nadaljeval. »Veš, v letih, ko je učiteljska plača bolj zalegla kot danes, sem

vlagal v hranilnico. Ko je ta »kapital« v letih krize zamrznil, sem ga na ta način vnovčil in postal nehoti vinogradnik. In kar ponosen je bil na ta svoj vinograd, kjer mu jeseni največji klopotec v okolici čuva bogastvo žlahtnega sadu.

S smehom sva vstopila v hišo. Predstavil me je svoji ženci, učiteljici, pa tih hčerki Dani, ki je že cela gospodična, in me odvedel v sprejemnico. Pustil me je za hip samega in se je kmalu vrnil s steklenico vina iz lastnega vinograda. Spoznal sem takoj: to je kapljica, ki segreje, da se še tako molčecemu čudaku jezik razmaje.

Razkazal mi je lepo stanovanje, kjer je dihala vseposvods sladka udobnost, sedel je za hip h klavirju in zaigral odlomek iz Verdi-jeve opere ter me peljal nato h knjižni stelaži. Poleg slovenskih, hrvaških in nemških zgodovinskih knjig so bile zbirke naših lirikov, predvsem pa Cankarjeva dela v predvojni izdajah, od katerih ima nekatera, še z učiteljico v Gorici. Že takrat je Klemenčič rajši nosil umetniško pentljo in se družil s študentovskimi bohemii, kot pa s solidnimi dijaki. Obojeval je Cankarja in župančiča ter sodeloval pri dijaškem literarnem listu »Refleksii mladih«. Avstrije ni ljubil. Med vojno je bil slab vojak. Še na fronti se je bolj brigal za liriko kot za varstvo domovine.

»Kaj pa z mojimi zgodovinskimi slikami?« je vprašal, ko sva zopet sedla k mizi in je natočil drugi kozarec.

Ko je izvedel, da je knjiga že natiskana in da izide v nekaj dneh, je dodal: »Pričakujem jo nestrno. Je pač moja prva knjiga!«

»Sicer si se literarno pa že precej udeleževal.«

Prižgal si je cigareto, posikal je pepelnik in je puhnil dim predse.

»Moje literarno delo po obsegu ni veliko. Ljubezensko liriko so mi priobčevali tržaška »Njiva«, »Zenski svet« in »Mladika«. Nekaj let sem pisal potem v »Zvonček«. Ko je pa začel izhajati »Naš rod« sem se pa tu kar udomačil. Ribičič mi prav rad sprejme, če kaj pošljem.«

»Kako pa si prišel od lirike na nivo zgodovino in pišeš zgodovinske črtice?«

»Zgodovina mi je bila vedno zelo ljubaa, je dejal, ko je izpil požirek vina. »Hotel sem, da bi jo vzljubili tudi moji učenci. Videl sem, kako radi poslušajo pravljice in povesti. Zakaj bi jim tudi zgodovine ne pripovedoval v obliki povesti? Seveda so bile velike težave. Ni veliko dogodkov, zlasti ne v slovenski zgodovini, ki bi se dale pripovedovati kar iz zgodovinske knjige. Zgodovinske knjige, kolikor jih imamo Slovenci, pač niso pisane za mladi- no, preveč frazeologije je v njih. Če povem učencem 4. oddelka, da »so prišli Slovenci pod nemško nadoblast«, jim s tem serviram učen stavek, ki jim ne pomeni dosti več kot nič. Razumeli pa me bodo, če jim improviziram povestico iz tiste dobe. Seveda ne sme biti pri taki povestici niti govora o kaki pe- sniški svobodi. Čas, kraj, dejanje in tudi okolje mora biti orisano kar se da zgodovinsko točno. Še tako mi lahko kdo očita preve- liko samovoljo. Sestava povestic pa zahteva precej truda. Treba je kritično prebrati zgo- dovino in brskati za primernimi članki v li- stih, revijah, študirarih arhive itd. Prav dobro služi slovenskemu učitelju Grudnova. Zgodo- vina slovenskega naroda! Kajpada je to pre- malo. Nemški priročniki predhitlerjevske do- be so tudi za slovenskega učitelja koristni in

Za Vas in Vašo obitelj

kupite najmodernejše

blagove najboljših kvalit, po priznato najnižjih cenah v

MANUFAKTURI NOVAK

Kongresni trg 15 pri Nunki cerkvi

skupščine treba predložiti pravila v predhodno odobrenje revizijski zvezi in trgovinskemu ministstvu; brez teh odobrenj jih okrožno kot registrsko sodišče ne bo smelo potrditi.

V. Zahvale in priporočila.

Zadružna uprava posveča vso skrb smotrni agitaciji. Od te zavisi porast ali padec v članstvu. Od leta 1934. zadovoljivo narašča število novih zadrušnikov.

V tem delu je imela uprava US več dobrih pospeševalcev. Naši zaupniki in nabirali novih priglavlencev po srezih so v polni meri storiili svojo dolžnost. V pretežni večini je njihova zasluga, da se množi od leta do leta število novih zadrušnikov. — Učit. tovariš je priobčeval vsa naša poročila, pojasnila, zadružne vesti in tako seznanjal naše člane o vsem potrebnem. — Vodstvo stanovske organizacije JUU — sekcija za dravsko banovino nam je zlasti v boju proti pravilniku o človekoljubnih ustanovah prav uspešno in izdatno pomagalo z nasveti, s sodelovanjem in z osebnim posredovanjem tov. predsednika M. Kumlja. — Člani US ste ravno v tem letu, ko se je odločalo o »biti ali ne biti« na-

še zadruge, zvesto vztrajali na svojih mestih in s tem dokazali, da se v polni meri zavestno, kaj Vam narekuje stanovska zavest in človekoljubje do svojega bližnjega. Vam, zve-

sti člani, in vsem našim prijateljem ter pospeševalcem v letu 1938. izreka zadružna uprava pristočno zahvalo, obenem pa Vas vse vladno prosi pomoči še za bodočnost!

Izplačane posmrtnine do 31. dec. 1938. so din 4.575.416⁵⁰, izdana brezobrestna posojila din 883.298[—]; v letu 1939. bomo dosegli v teh posojilih en milijon dinarjev, kar je za petletno poslovanje gotovo lep uspeh. Vseh plačil imamo zdaj oproščenih 12 zadrušnikov, v kratkem bo upravni odbor oprostil par novih starejših zadrušnikov. Znesek za posmrtnino — din 13.000[—] in še čez — je v teh časih lepa pomoč za dediče umrlega zadrušnika.

To so s številkami dokazana dejstva, ki govorijo dovolj jasno in brez pretiravanja o velikih ugodnostih zadružnih članov. Vsak razsoden tovariš (ica), ki še ni član US, naj sam pazno prečita to poročilo. Prepričan sem, da se bo takoj oglasil za sprejem v US.

Iv. Kocijančič.

Turneja Učiteljskega pevskega zbora „Emil Adamič“ po Bosni in Dalmaciji

(Dalje.)

Drugo jutro je dobro razpoloženo članstvo zasedlo dva vagona, katera jim je stavil na razpolago za vso pot po Bosni in Dalmaciji načelnik postaje v Slavonskem Brodu. Zavili smo preko Save v Bosno ter se po krajih, ki sličejo Sloveniji, pripeljali v Zenico. Mogočen pogled je bil na dim mnogih tovarniških dimnikov tega kraja že od daleč. V Zenici je rudokop, železarna in livarna »Jugochelik«, kateri načeljuje Slovenec gospod ravnatelj ing. Ferdinand Sinkovec. V teh tovarnah dela nad 6000 delavcev, med njimi skoro 300 naših rojakov.

Na postaji je sprejela naše pevce rudniška godba, sreski načelnik, šolski nadzornik, učiteljstvo in mnogo drugega občinstva. Ko so se pevci razvrstili pred vagoni, jih je pozdravila predsednica učiteljskega sreskega društva tovarišica Dragomira Lekijeva z zelo toplimi besedami. Med drugim je omenila pesem kot najprirodnejšo vez med srci, ki je tem večja pomena med stanovskimi tovariši. Prosila je članstvo UPZ, da ponese vsemu slovenskemu učiteljstvu v njenem imenu najlepše pozdrave in zaželela zboru na nadaljnji poti najlepših uspehov, na katere bodo ponosni tudi oni sami, kajti uspehi zbora so tudi njihovi uspehi — uspehi vsega našega učiteljstva. S kratkimi in jedrnatimi besedami se je zahvalila tovarišici član zbora tovariš Zitnik Maks, ki je med drugim omenil, da jim pri naša pozdrave slovenskega učiteljstva.

Naši pevci so se po zaslugi učiteljstva v Zenici in ing. g. Sinkovca počutili prav po domače. Za prehrano jim je bilo preskrbljeno v Rudarskem domu, za prenočišče pevk pri tamošnjem učiteljstvu, naših rojakih, v Rudarskem domu, dočim po člani moškega zbora prav dobro spali v dekliški ljudski šoli. S svojim prihodom smo po domačinih obujali spomine na triumfalen nastop Trboveljskih slavčkov v Zenici, povsod so se na te naše male pevce spominjali z največjim spoštovanjem in veseljem. Ker je gospod ravnatelj

poučni. Samo slepo kopirati se ne sme, temveč prireja naj se vse v tem smislu, da bo primerno tudi za našo deco, ki jo moramo vzgajati v narodnem duhu.

»Na misel, pisati to zgodovinsko čitanko si prišel torej sam, brez tujih pobud?«

»Tega ne trdim. Živim v štajerskem kulturnem krogu, v območju Pedagoške centrale. Mnogo se družim z Vrancem in Zeriavom. Posebno prijatelj Zeriav mi je dal veliko pobud, da sem se poglobil v to snov. Njegov »Sodobni zgodovinski pouk«, ki je izšel lani pri Slovenski šolski matici, naj bi slovenski učitelj večkrat prebiral. Jaz sem mu za knjigo iz srca hvaležen.«

»Ali bi mi še kaj povedal o svojih zgodovinskih črticah?« sem ga vprašal, ko mi je natočil novega vina.

»Nič več, le to bi še pripomnil, da sem hotel pokazati s to knjigo le na nekaterih primerih, kako obdelujemo posamezne dobe iz slovenske zgodovine. Upam, da bodo prebrali radi knjigo vsi, tudi starši naših otrok, namenjena pa je knjiga predvsem učencem 4. in 5. oddelka ljudske šole. Zbirko lahko vsak učitelj še sam razširi, če ga veseli. Za višje razrede pa naj bi se na sličen način obravnavala poleg slovenske še hrvaška in srbska ter splošna zgodovina.«

Zazvonilo je avemarijo. Stopil sem k oknu. Mrak je s plaho roko brisal obrise gričev in daljav. Viničarije na vinskih gorah si bolj slutili še kot videli.

Gospa je prinesla luč:

»Vidva pa kar v temi!« se je zasmejala.

Zunaj so se začeli koraki. Pritajen šepet. Naenkrat je zadonela pod oknom mehka pesem tamburic. Z gospo sta se spogledala.

ing. Sinkovec s svojo vplivnostjo imel največ zasluga na tem, da smo se počutili prav po domače, ga je obiskala deputacija pod vodstvom vodje turneje tov. Vinka Rupnika ter se mu zahvalila za vso pomoč. Gospod ravnatelj je bil nad pozornostjo vidno vzradošen in izjavil, da je storil vse le iz svoje dolžnosti.

V ozki in dolgi dvorani lepega Rudarskega doma je zvečer nastopil naš zbor pred številnim poslušalstvom. Nastopu je prisostvoval gospod ravnatelj ing. F. Sinkovec s svojo gospo soprogo in številnimi inženirji, sreski načelnik, šolski nadzornik, učiteljstvo ljudskih in meščanske šole, Slovenci in mnogo drugega občinstva. V dolgi, a nizki dvorani je številni zbor zvenel, kakor mogočne orgle, ki so s svojimi akordi prikazovale lepoto naše pesmi, Slovencev pa obujali spomine na rodne kraje. Med odmorom je naš rojak iz Idrije izročil dirigentu v imenu emigrantov lep šopek nageljnjev. Nekatere pesmi je moral zbor ponoviti.

Po večerji, ki se je vršila v istem domu, je bil v dvorani družabni večer, katerega se je udeležil sam ravnatelj gospod ing. Sinkovec ter prijatelji lepe pesmi. Ob prijetni pesmi in zabavi so se navezali marsikateri novi stiki. izmenjale marsikatero lepe misli ter obudili marsikateri spomini na slovenske kraje.

Drugi dan, 10. maja zjutraj, so si naši pevci in pevke ogledali do odhoda vlaka mogočno železarno in električno centralo, toda le žal, da je za podoben razgled primanjkovalo časa in je le prehitro prišel čas slovesa. Na postajo je prišlo učiteljstvo, naši rojaki in drugo prebivalstvo; od naših pevcev sta se prišla posloviti tudi gospod sreski načelnik in šolski nadzornik. Med pozdravljanjem je potegnil vlak naš zbor proti Sarajevu.

Prijetna vožnja, polna zanimivosti, ki jo nudi prehod zapada v orient, je ob pogledu na obširne gozdove in brzice reke Bosne kaj hitro potekla in že smo se ustavili v srcu lepe Bosne, v Sarajevu. Mimogrede moramo ome-

»Zdaj razumem, zakaj so vpraševali davi, ali bo jutri res tvoj god!« je dejala z nasmehom.

Tamburaški zbor je zaigral novo pesem Klemenčič je stopil v klet in pogostil fante z vinom. Ko se je vrnil, je zazvenela nova pesem in močni strelji so zadoneli v noč.

»Glej, glej, prava vaška svečanost!« sem se začudil.

Klemenčič je zardel:

»Včasih napravim temu ali onemu kako malo uslugo. Hvaležni so. Ljudje so revni, a dobri.«

Zdaj je vstopila mala deklica. Čestitala mu je za god in mu izročila majhen dar. Ko je odvil papir, se je prikazal zavitek cenjenih cigaret.

Zahvalil se je, pobožal jo je po mehkih lasih in ji nasul prgišče piškotov. Ko je vsa srečna odhajala, je še dodal:

»To je moja najboljša učenka!«

Zunaj je utihnila zadnja pesem, poslednji strelji so odjeknili v noč. Midva pa sva se še dolgo pogovarjala. Pripovedoval je o svojih predavanjih, o delu pri učiteljskem pokretu, o svojih literarnih načrtih, o vsem mogočem.

»O meni menijo to in ono, ali rečem ti da v teh nemirnih časih, ki jih čutimo tu gor na meji močnejše kot kje drugje, me grabi, da bi napisal cikel pravih nacionalnih pesmi. Napisal bi jih s krvjo in bi morale vzgati!«

Kadila sva. Soba je bila že vsa v dimu. Odprl je okno. Zunaj je tiho dihala topla majska noč. Nikjer glasu, nikjer luči. Le nebo je lesketalo kot mogočen glogov grm samega cvetja.

niti rudnik Kakanj. Nesreča, ki se je pred leti zgodila v tem rudniku in katera je zahtevala veliko število človeških žrtve, je dala skladatelju Ivanu Matetiču pobudo za delo »Čače moj...« Delo, polno bolečnih vzdihov in krikov, je imel naš zbor na svojem koncertnem programu.

Na sarajevskem kolodvoru je naše pevce pričakovalo učiteljstvo s predsednikom sekcije JUU za drinsko banovino, tov. St. Bil-

Veletrgovina Manufakture Novak nudi cenj. čitateljem ugoden nakup vsega kar potrebujete za Vaš dom tudi proti odplačilu v mesečnih obrokih po strogo solidnih cenah. Zunanji odjemalci pošljemo na zahtevo vzorce!

čarjem na čelu in naši rojaki — Slovenci. Tovariš Kastratović Bogdan, predsednik sreskega društva za Sarajevo, je pozdravil naš zbor z zanositim govorom. Pozdravil je pevce kot kulturne propagatorje učiteljskega stanu in kot nacionalne borce, ki varujejo našo severno mejo. Končno jim je zaželel, da bi odnesli iz zgodovinskega mesta, kjer je počil prvi strel za našo svobodo, najlepše spomine.

Članstvo učiteljskega pevskega zbora je pozdravil tudi predsednik Slovenskega kluba, g. Aleksander Ravnikar. V govoru, polnim globoke ljubezni do naše zemlje, je izpovedal, da Sarajlje ljubijo Slovenci kot dobre in poštene državljane, in da se prav zato Slovenci počutijo v Sarajevu prav domače.

Ko se je za oba pozdrava zahvalil član zbora tov. Radovan Gobec, spominjajoč se pri tem padlih borcev za našo svobodo, se je zbor pod vodstvom ljubeznivih tovarišev in rojakov podal h kosilu in na prenočišča. Pevci in pevke so pozabili na utrujenost in se kaj kmalu razlezli po lepih ulicah in nadvse zanimivi čaršiji. Res je, kar smo slišali od nekega tovariša, da tuji ne iščejo več orienta v Turčiji sami, temveč v naši Bosni in Hercegovini. V Turčiji je roka velikega reformatorja Ata Türka posegla v tisočletne življenjske tradicije in odpravila marsikaj od tega, kar čitamo v pravljicah »Tisoč in ena noč.« dočim teče življenje v Bosni in Hercegovini mirno brez sprememb svojo pot naprej. Skrivnostne bule z zakritimi obrazi, zamrežena okna na haremih, ženska brezpravnost, fesi in turbani, ki so v pravi Turčiji že skoro popolnoma zginili, itd., so zanimivosti orienta, ki jih v domovini muslimanstva skoro ne najdemo več.

Velika zaloga ur in zlatnine tudi na obročno odplačevanje

brez povišanja cen

M. ILGERJEV sin, urar in juvelir

MARIBOR, Gosposka ulica 15.

Zahtevajte brezplačen cenik!

Darovalci za Prešernovo rojstno hišo v Vrbi

Za odprtje Prešernove rojstne hiše v Vrbi 21. maja 1939. je kraljevska banska uprava izdala te dni poseben seznam darovalcev, ki so kaj prispevali za odkup in ureditev te hiše, po podatkih odbora za odkup Prešernove rojstne hiše.

V tabelah so razvrščene po okrajih vse ljudske šole, nato pa meščanske, srednje, učiteljske in tiste strokovne šole, ki so se akcije udeležile. Pri nekaterih šolah so sicer rubrike tudi prazne, večinoma so to šole v revnejših krajih, nekatere šole — kot n. pr. ljubljanska vladna — so pa poslale skupaj s kako drugo šolo (n. pr. učiteljsko). Zato pa kažejo številke pri drugih šolah veliko vneto učiteljstva in mladine. Največji znesek 4589 dinarjev je dosegla bežigradska gimnazija v Ljubljani, ki pa ima tudi največ dijakov (1417). Sorazmerno s številom dijaštva je pa največ žrtvovala škofjska gimnazija v Št. Vidu, kjer pride na vsakega dijaka prispevek din 4,26; seveda so mnogo dodali profesorji. Zanimivo je, da se med ljudskimi šolami v vsakem okraju najde kakšna praznina, edino okraj Šmarje pri Jelšah, ki je znan kot pasiven okraj brez industrije in brez pripravnih prometnih zvez, se je odzval z vsemi svojimi šolami. Med ljudskimi šolami je dosegla višek Ljubljana z vsoto 6648 dinarjev.

Ljudske šole so zbrale din 92.684⁷⁵, meščanske din 15.613²⁵, srednje din 32.727⁵⁰, učiteljske din 2545⁵⁰, strokovne din 5476[—] in univerza din 2948[—]. Naša mladina je torej prispevala skoro tri četrtine vseh stroškov, to je 151.995 dinarjev. Zato bo za vso našo kulturno zgodovino ostalo dejstvo: Prešernova rojstna hiša je odkupila naša slovenska šolska mladina. S tem je dokazala živo slovensko zavednost in zaeno zavest, kaka sreča je za naš narod, da imamo s Srbi in Hrvati skupno narodno državo.

Nato so naštet ostali darovalci, ki so skupno prispevali 63.390 dinarjev. Med njimi je mnogo organizacij in podjetij, večina pa seveda zasebnikov iz raznih krajev Slovenije in države, pa tudi iz Prage, Pariza, Amerike itd. Trbov. družba je prispevala 10.000 din, senat kr. Jugoslavije in mestno poglavarstvo Ljubljane 5000 din. Večje vsote so darovale tudi mestne občine Celje, Maribor in Jesenice. Darovalcev, ki so dali 500 din ali več, je skupaj 28.

Na koncu brošure je še seznam darov v blagu. Za popravo in ureditev hiše je bilo treba mnogo materiala in starinskega pohištva. Na zunanji steni je vzidana velika spominska plošča, ki je narejena po načrtih Plečnikovih šole in so jo poklonili dediči pokojnega Alojzija Vodnika. Ljubljanska Mladika je iz-

Poleg Begove džamije, židovske sinagoge, čaršije, muzejev, liliža, mestne hiše in drugih zanimivosti, si je članstvo zbora ogledalo tudi Učiteljski dom. Je to krasna in velika stavba, v kateri imata prostore sekcija in sresko društvo; v zgornjih nadstropjih so privatna stanovanja, v pritličju velik lokal, primeren za gostilniško obrt. V tem lokalu se vršijo običajno učiteljska zborovanja in skupščine.

V Učiteljskem domu je sprejel pevce domačin, tov. Stevo Bilčar. V prijetni čitalnici sekcije je pogostil pevce s črno kavo in cigaretami, potem pa jim je razkazal posamezne prostore, ki so veliki, prostorni, svetli in zračni. Na prenočišču tega doma je spalo nekaj naših tovarišic.

Medtem ko so si pevci in pevke ogledovale mesto in njegove znamenitosti, se je deputacija, obstoječa iz zastopnikov učiteljstva, Slovenskega kluba in UPZ pod vodstvom tov. Kastratoviča poklonila komandantu armije g. Iliču, bivšemu divizionarju v Ljubljani, komandantu mesta in županu g. Zlataru. Na banski upravi je sprejel deputacijo mesto odsotnega pomočnika bana načelnik prosvetnega oddelka, ki je izrazil svoje veselje nad obiskom zbora, znanega po naši lepi in širni domovini.

V Sarajevu smo že lahko čitali v časopisih pohvalne kritike o našem koncertu v Zenici in o zanimanju za ta koncert. Nič manjše pa ni bilo zanimanje za naš nastop v Sarajevu, posebno med našimi rojaki. Zvečer, 11. maja, je naš zbor nastopil pred dobro zasedeno dvorano narodnega gledališča. Koncertu so prisostvovali poleg velikega števila učiteljstva, Slovencev in drugih domačinov tudi zastopnik bana, načelnik prosvetnega oddelka, zastopnika komandanta armije in komandanta mesta, zastopnik župana in drugi. Naši pevci in pevke so bili za nastop dobro razpoloženi, zato so bili deležni mnogih dolgotrajnih aplavzov. V času odmora je predsednik sekcije tov. Stevo Bilčar skupno s predsednikom Slovenskega kluba g. A. Ravnikarjem poklonil dirigentu prof. P. Sivcu krasen venec. Kakor v vseh drugih krajih, so tudi v Sarajevu vžgale Bosanske pesmi, Papandopolov »Kolo« in Adamičev »Potrkan ples«.

12. maja je Učiteljski pevski zbor po pristrnem slovesu odpotoval naprej v Mostar. Pot med Sarajevom in Mostarjem je najlepši in najromantičnejši del vožnje po Bosni in Hercegovini. Mogočen vzpon ozkotirne železnice na Ivanj planino, njen strm padec v kotlino Neretve, brezštevilni predori in za temi menjajoči se razgledi imajo v potnikih velike občudovalce. Vsa okna so polna glav in fotografskih očes, med njimi tudi našega zbora. (Nadaljevanje)

delala po vzorcih iz narodnega muzeja vs posteljino za posteljo in zibko pod vodstvom Kristine Hafnerjeve in Jožice Likozarjeve. Izdelki so bili že razstavljeni v Ljubljani. Kovarčeva tovarna na Viču je izdelala starinsko peč, ki že zdaj vzbuja pozornost obiskovalcev. Kolikor je bilo mogoče, je gosp. župnik Finžgar zbral opravo, ki je bila last Prešerna in njegovega doma. Pa tudi faksimile njegovih poezij je odstopila ga. Prepehuhova. Narodni muzej, g. Zadnikar in dr. Steska so odstopili značilen denar iz Prešernove dobe. Še mnogo je drugih zanimivosti, ki jih bo hranila Prešernova hiša.

Ta izkaz darov bo vekovita živa priča o slovenski zavednosti sedanega našega rodu in tudi tistih naših rojakov, ki živijo izven ožje svoje domovine.

Prešernova rojstna hiša pa, ki je zadobila svoje prvotno lice lepega kmečkega doma na zunaj in znotraj, naj bi bila vsem, ki jo bodo obiskali, topla pobuda za spoštovanje naše pristne slovenskosti, naj oživi v vseh smisel za žrtve v prid kulturnega napredka našega naroda, obenem tudi odpor zoper tujstvo, ki mnogokje izpodriva lepote naše pristanosti in prvotnosti.

Tuju bodi lepo ohranjena Prešernova rojstna hiša stvaren dokaz, da smo, da živimo in da se sebe zavedamo.

Zato gre priznanje zavedni slovenski mladini in zasebnikom, ki so prispevali pri tej odlični narodni zbirki, posebno pa še tistim gg. profesorjem in učiteljem, ki so razumeli velik pomen te akcije in so z zgledom in živo besedo dali vzpodbudo mladini, da je tako prepričevalno pokazala ljubezen do svojega naroda in počastila največjega slovenskega moža — Prešerna.

Šolski radio

—r XXXI. Torek, 30. maja: Škofja Loka v preteklosti. (Kulturno zgodovinski pregled.) Pripoveduje g. Janko Sicerl z učenci ljudske šole. Snov: Položaj in srednjeveški značaj mesta, šolstvo, gospodarstvo brižinskih škofov, grb, loški grad, stari grad, cerkve in samostan, protestantska doba, škofješki pasijon, obrt, cehi, nadloge, turški naval, kuga, lakota, potres, požari itd. II.—III.

—r V juniju bo tedensko le ena šolska radio ura, in sicer: vsak torek, zaradi skrbnega urnika radio oddajne postaje.

—r V kmetijskem radiu bo v ponedeljek, 29. maja, predaval g. dr. Šimen Žibert: Zati-ranje vraničnega in šumečega prisada.